

B O E K B E S P R E K I N G

DOOR

DRS. G.A. HUIJBREGTS

Paul van Kalmthout:

Zand erover

Bergen op Zoom 2005

ISBN 90-73548-12-8

Voor wie tot voor kort met de trein Bergen op Zoom vanuit Brabant naderde, zag terwijl de trein al vaart minderde de gebouwen van de ijzergieterij en machinefabriek Rogier Nerinx Richter links van de spoorbaan. Het complex verpauperde na de sluiting zienderogen. Het deelde wat dat betreft het lot van meer metaalbedrijven in Bergen op Zoom.

De historie van het bedrijf is wel op een heel originele wijze in dit boek vastgelegd. Natuurlijk ontbreken de harde feiten niet. Opgericht door de naamgevers in 1882 bleef de fabriek in bedrijf tot 1999. Op 4 mei van dat jaar vielen de machines stil wegens een faillissement. Een periode van 117 jaar biedt voldoende stof voor een traditioneel historisch werk. De fabriek kende moeilijke tijden. Denk maar aan de Eerste Wereldoorlog (1914-1918), de crisis van 1929-1939 en de Tweede Wereldoorlog (1939-1945). Er waren ook jaren van bloei en welvaart, met name na 1945, de tijd van de wederopbouw. Wie kennis wil nemen van de bedrijfsmatige historie van Rogier Nerinx Richter heeft in dit boek een degelijke handleiding. Maar er is meer. Wat dit werk zo oorspronkelijk maakt, is de zeer persoonlijke benadering van de auteur. Paul van Kalmthout is de zoon van de laatste directeur/eigenaar van de fabriek Nes van Kalmthout, beter bekend als de man van de apotheek Van Kalmthout. De zoon beschikte over veel inside-information en hij heeft daar een dankbaar gebruik van gemaakt. Bij het selecteren van de gegevens aan de hand van de vraag 'wat wel opnemen en wat niet?' is hij niet

kieskeurig geweest. Er is een verbitterde strijd geleverd tussen de broers Charles en Ernest Rogier, zonen van de stichter Christiaan Rogier. Inzet van de strijd was de macht in de fabriek. Charles trok aan het langste eind. De families Nerinx en Richter raakten hun aandelen kwijt en daarmee hun invloed op het bedrijf. In 1915 blijkt Charles Rogier directeur en enig aandeelhouder. Bij zijn overlijden in 1925 nam zijn zoon Christ de leiding over. Na de oorlog beleefde de fabriek een tijd van hoogconjunctuur en de directeur/eigenaar werd een schatrijk man. Hij liet het geld rollen, genoot met volle teugen van zijn reizen, zijn feesten, zijn diners aan huis en in gerenommeerde restaurants, maar evengoed van zijn goede werken. Hij was een milde gever en daardoor een gevierd man en een hoog gewaardeerd gast tot ver over de grenzen. Vooral Zwitserland trok hem zeer. Hij was goed ontwikkeld, sprak meerdere talen en had kennis van en gevoel voor kunst. Op de fabriek zag men hem soms lange tijd niet, maar dankzij onder meer de toegewijde en bekwame mede-directeur Snoek, kon blijkbaar het oog van de meester worden gemist. Christ was verder een begunstiger van Thalia en nauw betrokken bij de Bergse carnavalsfeesten. Ook de parochiekerken mochten op zijn steun rekenen evenals de bewoners van de 'Armenblok'. Bij dat alles vergat hij zijn fabriek toch niet. Ook daar kregen de jubilea en de kroonjaren alle aandacht. Hij hield van feesten en genoot van de populariteit die hem ten deel viel. Stakingen deden zich onder zijn bewind niet voor.

Plotseling schrok de hele stad op. Dat was op 3 augustus 1968. Zijn huisknecht vond hem die dag 's morgens zwaar gewond in de gang liggen. Zes dagen later overleed hij in Tilburg zonder nog bij kennis te zijn geweest. De recherche zocht

de moordenaar in homokringen. Al eerder was de vrijgezel met de politie in aanraking geweest wegens verboden sexuele contacten. Ook in Zwitserland en Italië had hij daarmee problemen gehad. Het testament van Christ wees diens neef Ernest van Kalmthout aan als zijn voornaamste erfgenaam en opvolger. Ernest (Nes) was een zoon van Martha Rogier, een zus van Christ. Nes beheerde een apotheek samen met Asselbergs, een bevoegde collega. Op eens kreeg hij daar de fabriek RNR bij. De vette jaren van het bedrijf waren inmiddels voorbij, maar er werkten toch altijd nog zo'n zeventig mensen. De malaise in de gieterijen was algemeen. De vraag naar gietijzer nam sterk af door de opkomst van allerhande kunststoffen. Het gunstige tij om nog van productie te veranderen was inmiddels verstreken. In de moeilijke jaren die volgden was de auteur persoonlijk bij de zaak betrokken en maakte hij de definitieve ondergang van de fabriek mee. Tegelijkertijd raakte hij met zijn vader in het generatieconflict dat zich na de oorlog in zoveel gezinnen voordeed. Degelijke katholieke ouders die moeite hebben met de snelle veranderingen op het terrein van geloof en zeden, komen in botsing met kinderen die meer eigentijdse opvattingen huldigen. De auteur schrijft niet met rancune, maar biedt de lezer een oprecht door de tijd inmiddels gemilderd oordeel over zijn ouders. Het is een van de mooiste gedeelten van dit boek. Duidelijk wordt dan hoe veelzeggend de titel is. Het boek van Paul van Kalmthout is een mix van Bergse economische geschiedenis, algemene mentaliteitsgeschiedenis en een autobiografische roman. Dit unieke boek is zonder meer een aanrader. □